

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ,
КАФЕДРА ГЕОМАТИКИ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ І ФІЛОСОФІЇ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (м. КИЇВ)
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ПОЛТАВСЬКА МІСЬКА РАДА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВЩИНИ»
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА «АГЕНЦІЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ»
ТЕРЕШКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
БІЛОЦЕРКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ОПІШНЯНСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
КОТЕЛЕВСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ЛЕСТЕРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ЛЕСТЕР, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
ВАРШАВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)
ОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ОПОЛЕ, ПОЛЬЩА)
ЩЕЦІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ІНСТИТУТУ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ У
ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРИСА (MRU) (м. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. ГЯНДЖА, АЗЕРБАЙДЖАН)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ «ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ», КИЄВО-
МОГИЛЯНСЬКА ШКОЛА ВРЯДУВАННЯ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЕШЕВИЧА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ, ІНСТИТУТ
ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОНОМІКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»

5 листопада 2024 року

м. Полтава, Україна

Редакційна колегія:

Лозинська Т.М. – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. н. держ. упр., професор (відповідальний редактор);

Дорофєєв О.В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор (заступник відповідального редактора);

М65 *Місцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 5 листопада 2024 року / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАУ, 2024. 241 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв’язання за тематичними напрямками: «Правове забезпечення місцевого самоврядування», «Управління розвитком територіальних громад», «Соціальна складова місцевого самоврядування», «Місцева економіка та місцеві бюджети», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади», «Аграрна політика і місцеве самоврядування», «Місцеве самоврядування в умовах воєнного стану», «Інформатизація управлінських процесів», «Практики місцевого самоврядування в зарубіжних країнах», «Просторове планування територій територіальних громад».

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Тетяна Василівна Арбузова,
*кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ТА ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Програмно-проектний підхід до управління розвитком територіальної громади – це методологія, яка орієнтує на реалізацію конкретних програм (проектів) для досягнення цілей розвитку громади.

В діловій практиці поняття «програма» і «проект» (особливо «стратегічний проект») найчастіше використовуються як синоніми, проте на думку окремих дослідників [1], [2] з точки зору управління варто враховувати певну відміну між ними, аби уникнути неотримання необхідних очікувань. Програма є групою взаємопов'язаних проектів, що об'єднують спільний пул ресурсів, скоординованим чином спрямована на досягнення результатів і вигоди й управляється програмною організацією для досягнення однієї чи комбінації стратегічних цілей. Управління програмою – діяльність, що здійснюється для координації організації, спрямування та реалізації комплексу проектів, які разом призводять до стратегічно важливого результату і переваги. З погляду управління програмами результати, досягнуті проектами, є лише шляхом до того, на що спрямована програма. Програмна орієнтація полягає в реалізації вигід через досягнутий результат, а не просто в отриманні результату. Отже, програма має справу з виробництвом відповідного продукту (матеріального чи нематеріального), а проект – з результатом. Управління програмами не замінює управління проектами, яке повинно ефективно реалізовуватися на своєму рівні, водночас це два взаємодоповнюючих підходи. Менеджери проектів зосереджені передусім на короткострокових тактичних результатах, а керівники програм – на довгострокових стратегічних і отриманні різноманітних бенефітів. Протягом життєвого циклу програми ініціюються проекти, реалізуються і закриваються. Програма є парасолькою, під якою можна узгоджувати проекти [1, с. 552].

Існує тісний взаємозв'язок між лідерськими компетенціями керівника програми та її успішністю завдяки формулюванню відповідного програмного контексту під впливом динамічного культурного, політичного та ділового середовища. На програмний контекст впливають фактори організаційної відповідності, гнучкості програми, організаційної стабільності та доступності ресурсів [2, с. 42]. Успіх програми – це не лише ефективне управління, а й позитивні контекстуальні зміни, що стають можливими завдяки наявності відповідних управлінських компетенцій – широкого поняття, що охоплює як

основні людські риси особистості та навички керівника, так і проблеми знань й управління знаннями, що особливо необхідно в турбулентному середовищі, в якому реалізується програма для досягнення стратегічної цілі [1, с. 557].

Програмно-проектний підхід в управлінні розвитком територіальної громади передбачає: 1) визначення цілей та завдань (встановлення чітких цілей для розвитку громади, які відповідають потребам мешканців); 2) планування (розробка детального плану дій, який включає етапи реалізації проєктів, ресурси, терміни та відповідальних осіб); 3) залучення громади (активна участь жителів у визначенні потреб та ідей для проєктів, що сприяє більшій ефективності їх реалізації); 4) моніторинг і оцінка (постійний контроль за ходом виконання проєктів та їх результатами для забезпечення прозорості та досягнення заявлених цілей); 5) гнучкість (можливість адаптувати проєкти на основі отриманих даних та зміни потреб громади). Програмно-проектний підхід дозволяє більш ефективно використовувати ресурси, залучати інвесторів і партнерів, а також модернізувати інфраструктуру громади.

Оптимальний термін розробки конкретних проєктів для досягнення цілей розвитку громади може варіюватися в залежності від кількох факторів, таких як: складність проєкту (простий проєкт може зайняти декілька місяців, тоді як складні інфраструктурні рішення можуть вимагати більше року); ресурси (наявність людських, фінансових та матеріальних ресурсів впливає на швидкість реалізації); залученість громади (слід враховувати час, необхідний для консультування та залучення мешканців громади до обговорення ідей та потреб); регуляторні вимоги (проєкти можуть потребувати погодження або ліцензування, що може вплинути на терміни). Загалом для більшості проєктів, спрямованих на розвиток громади, оптимальний термін може становити від 6 місяців до 2 років. Важливо забезпечити етапи моніторингу та оцінки на кожному етапі, що дозволить вчасно вносити корективи та забезпечувати успішну його реалізацію.

Нині територіальні громади України стикаються з численними викликами, які стають предметом проєктного менеджменту. До найпоширеніших проблем і потреб можна віднести: інфраструктуру (потреба в оновленні та ремонті дорожньої мережі, водопостачання, каналізації та інших комунікацій. Проєкти з поліпшення інфраструктури можуть включати будівництво нових об'єктів або модернізацію існуючих); соціальні послуги (поліпшення доступу до медичних, освітніх та соціальних послуг. Це може бути реалізація проєктів з реконструкції шкіл, медичних закладів або забезпечення соціальної підтримки вразливих груп населення); екологічні проблеми (реалізація проєктів для покращення екологічного стану, такі як очистка річок, зменшення забруднення повітря та розробка сміттєзвалищ); економічний розвиток (підтримка місцевого бізнесу, розвиток туристичної інфраструктури, створення нових робочих місць через реалізацію інвестиційних проєктів); цифровізація (впровадження електронних сервісів для покращення управлінських процесів та доступу до інформації для мешканців громади); безпека та обороноздатність (програми, спрямовані на зміцнення безпеки, включаючи бюджетні проєкти на підвищення рівня підготовленості в разі надзвичайних ситуацій). Визначення пріоритетів та

реалізація проєктів у цих сферах може суттєво покращити якість життя мешканців територіальних громад.

Конкретні приклади демонструють це. Приміром, за даними КП «Агентство регіонального розвитку Славутицької міської ради» за 7-10 останніх років громадою було залучено близько € 50 млн для реалізації 50 проєктів за напрямками: усунення наслідків Чорнобильської аварії, бізнес інкубування, розвиток туризму, протидія корупції, інформаційні технології, публічно-приватне партнерство, інфраструктурні проєкти, енергетична ефективність, безбар'єрність тощо [3].

«Програмою соціально-економічного та культурного розвитку Узинської міської територіальної громади на 2022-2024 роки», розробленої відповідно до «Стратегії розвитку Узинської міської ОТГ на період до 2025 року» передбачено перелік цільових програм, які потребують розробки і виконання у 2022-2025 роках, а саме: Комплексна програма «Турбота» на 2022-2024 роки; Програма фінансової підтримки КП «ВУ ЖКГ-1» Узинської міської ради на 2022 рік (щорічно); Комплексна програма благоустрою населених пунктів Узинської міської ТГ на 2022 рік (щорічно); Програма охорони навколишнього природного середовища Узинської міської ОТГ на 2019-2020 роки зі змінами до 2030 року; Програма фінансування заходів з виконання державних програм соціального захисту населення на 2022 рік (щорічно); Програма «Поліцейський офіцер громади» на 2022 р. (щорічно); Програма організації та фінансового забезпечення мобілізації, призову на військову службу за контрактом, призову на строкову військову службу та приписки до призовної дільниці громадян на території Узинської міської ТГ на 2022 рік (щорічно); Програма розвитку та підтримки комунального некомерційного підприємства «Узинський центр первинної медико-санітарної допомоги» Узинської міської ради Київської області на 2022 рік (щорічно); Програма розвитку та підтримки комунального некомерційного підприємства «Узинська міська лікарня» Узинської міської ради на 2022 рік (щорічно); Програма розвитку малого та середнього підприємництва на території Узинської міської ТГ на 2022-2024 роки; Програма інформатизації громади на 2022 рік (щорічно); Програма розвитку культури ТГ на 2021-2025 роки; Програма розвитку системи освіти Узинської міської ОТГ на 2020-2022 роки; Комплексна програма розвитку фізичної культури та спорту в громаді на 2021-2025 роки; Програма національно-патріотичного виховання міської ТГ на 2021-2025 роки; Програма профілактики злочинності та сприяння діяльності органам національної поліції на території Узинської міської ТГ на 2021-2023 роки; Програма захисту населення в громаді від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2021-2025 роки; Міська програма забезпечення функціонування водопровідно-каналізаційного господарства на 2022-2024 роки [4, с. 43-44]; Соціальний проєкт «Активні парки – локації здорової України» на виконання програми Президента Володимира Зеленського.

Програмно-цільовий та проєктний підхід є ключовою основою для відновлення та регіонального розвитку на місцевому рівні й може стати також об'єктом фінансування західних партнерів. Важливим є питання про готовність управлінців до кваліфікованого та професійного використання наявного

методико-технологічного забезпечення програмно-проектного управління. Виявляється, що принаймні 84 % громад не мали досвіду проектного менеджменту в минулому. З 1470 територіальних громад, наявних в Україні станом до 24.02.2022 р., 84 % – це малі громади, з населенням до 30 тис.; 13 % – середні – до 100 тис., та 3 % – великі – більше 100 тис. У 2021 році 20 % опитаних громад не здійснювало проектну діяльність взагалі, а у 62 % громад такою роботою займався голова або ініціативні співробітники. На рівні керівництва та команди ОМС відсутність чи низька увага до програмно-проектного підходу призводить до втрачених можливостей / переваг такого підходу в управлінні громадою, [5, с. 2], невміння формувати відповідний часу контекст програм.

На нашу думку, в умовах турбулентності політичного та соціально-економічного середовища в Україні внаслідок повномасштабної російської агресії програмні документи громад мають передбачати, зокрема, проекти щодо активізації участі внутрішньо переміщених осіб у життєдіяльності громад та реалізації безбар'єрності. Київська область з початку російсько-української війни прийняла численну кількість ВПО – за даними ОВА на початок 2024 р. офіційно зареєстровані майже 328 тис. переселенців [6]. З метою реалізації принципу формування відповідних управлінських компетенцій це дає підстави пропонувати керівництву громад Київщини провести ретельний аналіз процесів адаптації ВПО та релокованого бізнесу в соціально-економічному просторі приймаючої громади та відобразити це у програмних документах і звітах, адже переселенці можуть суттєво чином вплинути на модернізацію структури можливостей громади. Те саме стосується повернення із фронту ветеранів, в т. ч. інвалідів, що потребує їх реінтеграції у мирне життя з метою зниження соціальної та психологічної напруги у суспільстві. Очевидно в цьому сенсі корисними можуть стати проекти міжнародної технічної допомоги, а отже є потреба в активізації роботи з їх пошуку та впровадження в практику функціонування громад.

Отже, програмно-проектний підхід в управлінні територіальним розвитком покликаний вирішувати конкретні завдання із досягнення цілей розвитку, задоволення потреб, покращення якості життя мешканців територіальної громади, що складає зміст актуального програмного контексту і може стати свідченням наявності відповідних управлінських компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Trzeciak M. Research issues in programme management: a systematic review of literature. *Scientific papers of Silesian university of technology*. 2022. P. 551-567. <http://dx.doi.org/10.29119/1641-3466.2022.167.37> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Shao, J., Müller, R., Turner, J.R. (2012). Measuring program success. *Project Management Journal*, 43(1), 37-49. URL: https://www.researchgate.net/publication/258568176_Measuring_Program_Success (дата звернення: 10.10.2024).
3. Slavutych town community success story. URL: <https://drive.google.com/file/d/1BaOgzfS4CInX9lybCTrfwyuTTGMc-U8h/view?usp=sharing> (дата звернення: 09.10.2024).

4. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Узинської міської територіальної громади на 2022-2024 роки. м. Узин. 2021 р. 45 с. URL: <https://uzmr.gov.ua/docs/1026200/> (дата звернення: 08.10.2024).

5. Савісько М., Гацко В. Проєктний підхід в громадах. Рекомендації для керівництва громади та працівників проєктних відділів. *Центр соціологічних досліджень, децентралізації та регіонального розвитку при Київській школі економіки*. 2023. 17 с. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/Rekomendatsii---dlya-gromad.-Proyektanii---pidhid.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).

6. На Київщині зареєстровані майже 328 тисяч переселенців. *УКРІНФОРМ*: веб-сайт. 14.02.2024 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3826846-na-kiivsini-zareestrovani-majze-328-tisac-pereselenciv.html> (дата звернення: 11.10.2024).

Артем Вікторович Борщ,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Державного біотехнологічного університету,
м. Харків, Україна
Ліна Вікторівна Козакевич,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Державного біотехнологічного університету,
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ

В посібнику для органів місцевого самоврядування, місцевий економічний розвиток характеризується як «процес взаємодії та синергії дій органу місцевого самоврядування, бізнес-спільноти, інституцій громадянського суспільства та інституційних партнерів, активних мешканців громади з метою сталого соціально-економічного розвитку громади та підвищення якості життя її мешканців» [1].

Місцевий економічний розвиток залежить від спільної діяльності громад, та пов'язаний з заходами, програмами та проєктами, здійснення яких дозволяє підвищити спроможність громади та рівень її економічного розвитку. Сучасна модель місцевого економічного розвитку засновується на капіталі знань та інтелекту та утворює інтегроване поняття «глобалізація – інновація – конкурентоспроможність території». Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. зазначають, що «такий підхід пов'язаний з високими темпами розвитку деяких країн та високим зосередженням капіталу на певній території. Висока мобільність капіталу та природне ринкове прагнення економіки до рівноваги, спричиняють перетік капіталу від одних територій, міст, країн до інших, які були найбільш сприятливі і найбільш готові до зовнішніх інвестицій. В сучасних умовах розвитку світової економіки це стосується всіх країн з ринковою економікою. Проте, кожна країна по різному сприймає впровадження цих процесів, що і визначає рівень розвитку їх економіки» [2].

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

<i>Іценко Андрій Ігорович</i>	
Суспільні заходи проти сприйняття корупції серед громадян	6
<i>Кочур Лариса Василівна</i>	
Створення служб управління персоналом в органах місцевого самоврядування – важливий інструмент для підготовки та впровадження Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»	7
<i>Мушук Василь Васильович</i>	
Примусове виконання рішень як складова ефективного функціонування місцевого самоврядування	10
<i>Нестеренко Альона Миколаївна</i>	
Продовольча безпека країн ЄС: тенденції та виклики	13

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

<i>Арбузова Тетяна Василівна</i>	
Актуальні напрями реалізації програм та проєктів розвитку територіальних громад	17
<i>Бориц Артем Вікторович, Козакевич Ліна Вікторівна</i>	
Сучасні проблеми управління місцевим розвитком	21
<i>Григорович Марина Олександрівна</i>	
Формування людського потенціалу територіальної громади як фактор її розвитку	24
<i>Гуляницька Валерія Олександрівна, Гуторова Олена Олександрівна</i>	
Мета, завдання та принципи сталого розвитку сільських територій	27
<i>Гуторов Олександр Іванович</i>	
Стратегія як інструмент управління сталим розвитком сільських територій	29
<i>Дорогань Андрій Сергійович, Доля Валерій Віталійович</i>	
Державні механізми управління розвитком економічного потенціалу підприємства	33
<i>Канівець Дмитро Андрійович, Андрєєва Людмила Миколаївна</i>	
Інструменти електронної демократії як складова інформаційно- комунікаційного механізму формування іміджу органу влади	35
<i>Коваль Ганна Володимирівна, Калініченко Олена Миколаївна</i>	
Підготовка державних службовців в Україні як запорука ефективного публічного управління	39
<i>Лозинська Тамара Миколаївна</i>	
Удосконалення системи стратегічного планування в Україні	42
<i>Лопушинський Іван Петрович</i>	
Прозорість місцевого самоврядування як механізм забезпечення комунікації влади з громадою	46